

Волинець У. А.

Соціальне інвестування підприємств та його місце у реалізації соціальної відповідальності

У статті представлені проблеми розвитку соціальних інвестицій вітчизняних підприємств. Розглянуто поняття соціальної відповідальності та соціальних інвестицій; проаналізовано особливості формування соціальних інвестицій, надання соціальної допомоги та благодійності підприємств в Україні та оцінено перспективи їх розвитку.

Ключові слова: благодійність, дохід, інвестиції, підприємство.

Актуальність дослідження. Сучасний етап розвитку суспільства вимагає посилення уваги до соціального інвестування як цілеспрямованого вкладення ресурсів в розвиток соціальної сфери з метою отримання корисного суспільного ефекту в майбутньому. Результати соціального інвестування виявляються як в посиленні соціальної орієнтації всієї економічної системи, так і в окремих аспектах соціально-економічного розвитку, зокрема стимулюванні економічного зростання, нагромадженні людського капіталу, розвитку ринку праці, підтримці високого рівня та якості життя населення, забезпеченні соціальних гарантій та базових соціальних послуг, підтримці соціальної стабільності та екологічної безпеки в суспільстві. Значення соціальних інвестицій зростає з огляду на нові вимоги сталого розвитку суспільства – як щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, так і щодо зменшення екологічної напруги та загрози навколишнього середовища, дотримання світових стандартів у сфері безпеки праці та якості робочої сили. Це зумовлює актуальність та практичне значення наукових досліджень проблем соціального інвестування підприємств на сучасному етапі розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі поняття соціальних інвестицій та методи їх оцінювання є малодослідженими питаннями. Серед українських науковців значний внесок у розвиток теоретичних та практичних аспектів соціальних інвестицій зробили Д. Баюра, А. Бондаренко, О. Грішнова, Л. Омелянович, Н. Яневич, В. Шаповал та інші. Серед зарубіжних авторів значну увагу розробці теоретичних основ соціального інвестування та методів його оцінки приділяють Д. Ветропрахов, В. Вінніков, А. Шихвердієв, С. Хоняєв та інші.

Постановка завдання. Соціальна відповідальність на сучасному етапі суспільного розвитку є складним багатоаспектним явищем, що є запорукою ділового успіху та конкурентоспроможності підприємницьких одиниць і сприяє зростанню національної економіки. Найбільш ефективною формою впровадження соціальної відповідальності на підприємстві є соціальні інвестиції, під якими розуміють спосіб реалізації соціальної відповідальності за допомогою цільових програм, що відповідають потребам основних груп зацікавлених осіб – персоналу, споживачів, місцевих громад та ін. [1, 201]. На сьогоднішній день підприємства все більше віддають перевагу саме соціальним інвестиціям перед благодійністю та іншими соціальними витратами. [2, 1]. В нашому дослідженні, ми провели аналіз соціальних інвестицій великих підприємств України та визначили частину підприємств, які здійснюють соціальну допомогу та благодійність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальні інвестиції підприємств – це спосіб реалізації соціальної відповідальності за допомогою цільових програм, які відповідають потребам основних груп зацікавлених осіб – споживачів, персоналу, місцевих громад [1, 203]. Соціальні інвестиції підприємств мають два рівні спрямування: внутрішні інвестиції (інвестиції в розвиток персоналу, поліпшення їх якості життя; інвестиції в розвиток підприємства, що матиме соціальний ефект для населення), зовнішні інвестиції – розвиток місцевих громад, реалізацію освітніх проєктів та громадських ініціатив, захист навколишнього середовища.

Українські компанії займаються соціальними інвестиціями вже понад 7 років, основними напрямками соціальних інвестицій підприємств є працівники, діти, сироти, студенти, молодь [3].

*складено автором на основі статті «благодійність в громаді» [3].

Рис. 1 Напрямки соціальних інвестицій українських компаній

Розмір соціальних інвестицій найприбутковіших компаній [4] має тенденції до зростання, так як відрахування збільшуються з кожним роком (табл. 1).

Таблиця 1.

Розмір соціальних інвестицій найприбутковіших компаній

Назва компанії	Загальні соціальні інвестиції, тис. грн.			Темп приросту 2009-2011 р.р., %
	2009 рік	2010 рік	2011 рік	
Метінвест	31590	40860	44000	39,28
ІСД	10706	12000	15000	40,11
ДТЕК	24500	26000	29100	18,78
ARCELORMITTAL Кривий Ріг	58000	61000	63800	10,00
Запоріжсталь	190000	210000	240000	26,32
Укрнафта	120000	145000	162000	35,00

**складено автором на основі forbes.ua [4].

Українські компанії збільшили рівень соціальних інвестицій в середньому на 28% (табл. 1), але в структурі їх доходів частина відрахувань не перевищує 0,37%, що є значно малим показником (табл. 2).

Таблиця 2.

Визначення частини доходу, що виділяється на соціальні інвестиції в компаніях

Назва	Дохід в 2011 р. тис. грн.	Соціальні інвестиції 2011 рік, тис. грн.	%, від доходу
Метінвест	113382000	44000	0,039
ІСД	49066000	15000	0,031
ДТЕК	39594000	29100	0,073
ARCELORMI TTAL Кривий Ріг	28883000	63800	0,221
Укрнафта	24502000	240000	0,979
Запоріжсталь	17906000	162000	0,905

*складено автором на основі forbes.ua [4].

Щодо інвестицій Львівської області у соціальній сфері, то тут помітне збільшення інвестицій (2012р.) в охорону здоров'я та надання соціальної допомоги на 31,7% [3]. Водночас, спад обсягу інвестування порівняно з 2011р. допущений у сфері культури і спорту, відпочинку та розваг на 17,3%, освіти на 14,3% [3].

На нашу думку у Львівській області перед інвесторами відкриті широкі можливості, в тому числі й завдяки стратегічному географічному розташуванню та економічному позиціонуванню на шляху до Європейського Союзу, кваліфікованим трудовим ресурсам та міцному промисловому потенціалу. Однак для того, щоб використати ці переваги для залучення інвестицій, на нашу думку, у Львівській області потрібно підвищити ефективність сприяння інвестуванню – зміцнити імідж, підвищити рівень поінформованості про те, що може запропонувати регіон. Між регіонами, що розвиваються, точиться жорстка конкурентна боротьба за іноземні інвестиції, і провідні львівські інвестиційні конкуренти дедалі більше працюють над розробкою стратегій сприяння інвестуванню. Тому ми рекомендуємо розробити правильні стратегії та добре організувати процес сприяння інвестуванню в область.

На сьогоднішній день, на жаль, не велика частка підприємств займається соціальною допомогою (табл. 3).

Таблиця 3
Надання соціальної та благодійної допомоги підприємствами

Рік	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Абсолют не відхилення
Всього підприємств, одиниць	1023396	1070705	1133200	1187020	1228888	1258513	1294641	1323807	29166
Підприємства, які здійснюють соціальну допомогу, одиниць	24143	26007	27510	28947	30653	33202	34699	35822	1123
%, до всіх підприємств	2,4	2,4	2,4	2,4	2,5	2,6	2,7	2,7	0
Підприємства - благодійні організатори, одиниць		8928	9590	10319	10988	11660	12267	12860	593
%, до всіх підприємств		0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	0,1

*створено автором на основі статистичних даних

З даної таблиці, ми можемо побачити, що загальна кількість підприємств з кожним роком збільшується, як і підприємства, що здійснюють соціальну допомогу та благодійні організації. Але побачивши ці збільшення у відсотковому відношенні, то тут постає зовсім інша картина. Ці зміни вже не такі видимі, як ми бачимо підприємства, які здійснюють соціальну допомогу впродовж 4-х років не зазнавали змін, лише з 2008 року вони почали збільшуватись, але лише на 1%. Щодо відсоткового відношення благодійних організацій, то тут ми бачимо застій з 2007 по 2010 роки (0,9%). Тобто, як ми

можемо помітити не так вже багато підприємств як би цього хотілось здійснюють соціальну допомогу та приймають участь у благодійних організаціях. Також, ми можемо побачити, що абсолютне відхилення є практично не значним, так як підприємства, які здійснюють соціальну допомогу залишаються на 0, а підприємства благодійні організатори лише на 0,1, що є дуже малим показником.

За результатами міжнародного дослідження «Мировой рейтинг благотворительности 2010» Україна знаходиться на 150 місці серед країн Центральної та Східної Європи та на 147 місці серед країн світу, тобто вона має найбільш низький відсоток благодійних пожертв в світі [5, 39]. І це не дивно, адже в Україні є законодавчі перешкоди, що стримують розвиток індивідуальної та корпоративної благодійності. Для того, щоб їх подолати необхідно провести ряд реформ, зокрема внести зміни до законодавства про оподаткування благодійної діяльності, адже за теперішніх умов дуже складно займатися доброчинністю [6, 112].

Ми провели певне спостереження щодо благодійних акцій підприємств. А саме, ми розподілили ЗМІ, які найчастіше подають інформацію про благодійні акції. Наше спостереження, ми зобразили на рисунку 2.

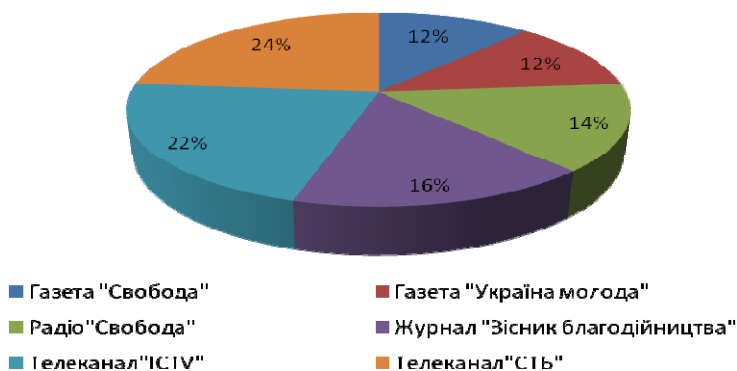

Рис. 2. Засоби масової інформації, які найчастіше подають відомості про благодійні акції.

Як ми можемо побачити з даного рисунка телеканал «СТБ» найчастіше подає різноманітні відомості щодо благодійності. Особливо протягом останніх років тут збільшилась кількість різноманітних соціальних телепрограм, таких як «Кохана, ми вбивасмо дітей», «Все буде добре», «Один за всіх», «Вагітна у 16», «Зважені та щасливі», «Хата на тата», «Вікна» та інші. Телеканал ICTV також приймає чималу участь у благодійних акціях.

Цього року (2013) тут вийшов новий соціальних проект з Оксаною Соколовою під назвою «Репортерська 03» також тут діють такі соціальні проекти як «Надзвичайні новини», «Факти» та інші. Завдяки цим проектам ці недержавні телеканали показують хороший приклад благодійності для інших підприємств та допомагають звичайним людям у вирішенні різноманітних проблем.

Висновки. Важливою проблемою в Україні є те, що соціальні проекти підприємств отримують слабку підтримку державних органів, не існує ефективних стимулів для подальшого розвитку та вдосконалення практики соціальної відповідальності. Водночас євро інтеграційні процеси, які розгортаються в Україні, вимагають посилення уваги до проблематики соціальної відповідальності підприємств з метою врахування соціальних стандартів розвинених країн та світових прикладів кращої практики в цій сфері.

В цілому, соціальне інвестування підприємств необхідно розуміти як інвестиції, тобто як вливання капіталу з метою отримання доходу, але в даному випадку вливання в соціальну сферу з метою встановлення взаємовигідних стосунків із стейхолдерами. Також варто зазначити, що без подібного механізму встановлення балансу інтересів існує загроза економічній безпеці підприємства, пов'язана з незадоволеними очікуваннями зацікавлених сторін. Отже, для ведення не лише соціально відповідального, але і безпечного бізнесу підприємствам потрібні соціальні інвестиції, здійснення яких неможливе без точного розуміння їхньої сутності.

Основними чинниками здійснення соціальних інвестицій є готовність інвесторів визначити та сприяти «соціальний прибуток», або соціальний ефект, як обмін на грошові кошти. Соціальні інвестиції характеризуються довгостроковими зобов'язаннями та системністю пропонованих рішень. В умовах подальшого розвитку ринкових відносин та підприємництва в Україні процеси соціального інвестування будуть набирати обертів, оскільки соціальна відповідальність створює нові можливості у підвищенні конкурентоспроможності компаній. Соціальне інвестування необхідне і для подолання бідності, адже у світових рейтингах якості життя Україна займає надзвичайно критичні низькі позиції. Так, у минулому році за версією журналу *International Living*, Україна посіла 73 місце серед країн світу, а за рівнем Індексу розвитку людського потенціалу рейтингу ООН 69-місце.

Список використаних джерел

1. Бондаренко А. В. Соціальне інвестування як фактор забезпечення соціально-економічного розвитку держави / А. В. Бондаренко, Л. О.

Омелянович // Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури. – 2009. – № 5(79). – С. 201-203.

2. Шаповал В. М. Оцінка ефективності соціальних інвестицій [Електронний ресурс] / В. М. Шаповал. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/24_NTP_2009/Economics/50506.doc.htm

3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ufb.org.ua/sector-blagodijnosti/htm>

4. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://forbes.ua>

5. Мировой рейтинг благотворительности 2010. – САФ, 2010.

6. Вінніков О. Ю. Реформа оподаткування благодійної діяльності в Україні / О. Вінніков, М. Лациба. – К. : [Агенство «Україна»], 2010. –

Волинець У.А.

Социальное инвестирование предприятий и их место в реализации социальной ответственности

В статье представлены проблемы развития социальных инвестиций отечественных предприятий. Рассмотрено понятие социальной ответственности и социальных инвестиций; проанализированы особенности формирования социальных инвестиций, оказание социальной помощи и благотворительности предприятий в Украине и оценены перспективы их развития.

Ключевые слова: благотворительность, доход, инвестиции, предприятие.

Volynets U.A.

Social investment enterprise and its place in the implementation of corporate social responsibility

The paper presents problems of social investment of domestic enterprises. The concept of social responsibility and social investment, the peculiarities of the formation of social investment, social assistance and charity enterprises in Ukraine and assessed the prospects for their development.

Keywords: charity, income, investment, enterprise.